

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Miluše Doškové a soudců JUDr. Vojtěcha Šimíčka, JUDr. Josefa Baxy, JUDr. Milana Kamlacha a JUDr. Lenky Kaniové v právní věci žalobce: **V. D.**, zastoupeného opatrovníkem S., právně zastoupeného advokátem Mgr. Petrem Miketou, se sídlem Jaklovecká 18, Ostrava – Slezská Ostrava, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra,** se sídlem Nad Štolou 3, PP 21/OAM, Praha 7, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 14. 8. 2006, sp. zn. 59 Az 8/2006,

takto:

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 14. 8. 2006, sp. zn. 59 Az 8/2006, **se zrušuje** a věc **se** mu **vrací** k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Rozhodnutím ze dne 23. 1. 2006, č. j. OAM-2314/VL-07-12-2005, Ministerstvo vnitra (dále jen „žalovaný“) neudělilo žalobci (dále jen „stěžovatel“) azyl pro nesplnění podmínek podle § 12, § 13 a § 14 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (zákon o azylu).

Stěžovatel proti rozhodnutí žalovaného podal žalobu, kterou Krajský soud v Ostravě zamítl podle § 78 odst. 7 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“), rozsudkem ze dne 14. 8. 2006.

Rozsudek stěžovatel napadá kasační stížností spojenou s žádostí o bezplatné ustanovení advokáta. Poté, co mu byl advokát ustanoven, doplnil, že je kasační stížnost podána z důvodů obsažených v § 103 odst. 1 písm. a) a c) s. ř. s., a je tak namítáno nesprávné posouzení právní otázky krajským soudem a zmatečnost řízení před krajským soudem.

V tomto doplnění kasační stížnosti stěžovatel připomíná, že poté, co krajský soud nařídil v jeho věci ústní jednání, zaslal krajskému soudu omluvu, že se nemůže tohoto jednání zúčastnit, neboť nastoupil výkon trestu ve věznici ve V., přičemž počítal s tím, že bude k soudu eskortován, aby mohl vysvětlit důvody, proč o azyl žádal. Již v podání ze dne 17. 4. 2006 ostatně žádal o osobní účast u jednání. V kasační stížnosti přitom poukazuje na fakt, že nevěděl, že pokud se chce jednání zúčastnit, musí požádat o odročení jednání nebo o eskortu. V tom, že soud jednal i bez jeho přítomnosti, spatřuje své zkrácení na právu osobní účasti u jednání.

Dále stěžovatel brojí proti tomu, že žalovaný nevyhodnotil správně skutkový stav. V žádosti o azyl uváděl, že byl na Ukrajině pronásledován náboženskou sektou. Poté, co byl otráven jeho pes a drůbež, dostal strach, že může být likvidován i on sám, přitom na Ukrajině neměl reálnou možnost požádat o ochranu státní instituce. Tyto instituce nepožádal o ochranu, jakkoli podle informací obecně prospěšné společnosti Č. je sektářské hnutí na Ukrajině monitorováno státními orgány. Tyto informace nevládní organizace ovšem podle stěžovatele nejsou dostatečným důkazem toho, jak ukrajinské státní orgány postupují proti sektářskému násilí. Trvá tedy na tom, že z Ukrajiny kvůli těmto sektářským organizacím musel odejít.

Konečně vytýká krajskému soudu, že se dostatečně nevypořádal s možností udělení humanitárního azylu, když stejně jako žalovaný nereflektoval na skutečnost, že se v ČR seznámil s občankou Ruské federace, která z jejich známosti otěhotněla. Navíc se v ČR stará o svého syna, který za ním přijel z Ukrajiny. Vzhledem k proměnlivosti vztahů mezi Ukrajinou a Ruskem se obává, že pokud by se musel na Ukrajinu vrátit, byly by přetrhány jeho partnerské vazby a také by ztratil kontakt na své narozené dítě, v čemž shledává důvody hodné zvláštního zřetele.

Žalovaný ve svém vyjádření ke kasační stížnosti uvádí, že neshledal žádný z důvodů udělení azylu podle § 12 zákona o azylu a toto své rozhodnutí dostatečně odůvodnil a podložil relevantními informacemi o stěžovatelově zemi původu. Ve svých problémech se soukromými osobami se stěžovatel vůbec neobrátil na státní orgány své vlasti. Skutečnost, že čeká dítě s občankou třetího státu, nemá pro azylové řízení relevanci, stejně jako kdyby se jednalo o českou státní občanku, nic zároveň stěžovateli nebrání, aby se o svého syna staral na Ukrajině. Za bezpředmětnou označuje žalovaný i námitku neumožnění osobní účasti u jednání před krajským soudem, kterou tento správně odůvodnil na straně dvě svého rozsudku. Žalovaný tak považuje kasační stížnost za nedůvodnou a navrhuje její zamítnutí.

Vzhledem k tomu, že rozhodnutí krajského soudu bylo vydáno po nabytí účinnosti zákona č. 350/2005 Sb. (tj. po 13. 10. 2005), postupoval zdejší soud již podle s. ř. s. ve znění novelizovaném uvedeným zákonem. Nejvyšší správní soud se proto ve smyslu ustanovení § 104a s. ř. s. zabýval nejprve otázkou, zda kasační stížnost svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele a je tedy přijatelná. Nejvyšší správní soud se vymezení institutu přijatelnosti kasační stížnosti ve věcech azylu podrobně věnoval např. ve svém usnesení ze dne 26. 4. 2006, sp. zn. 1 Azs 13/2006 (publ. pod č. 933/2006 Sb. NSS), kde dospěl k závěru, že o přijatelnou kasační stížnost se prakticky může jednat mimo jiné tehdy, pokud se dotýká právních otázek, které dosud nebyly řešeny judikaturou Nejvyššího správního soudu. Tak tomu bylo i v daném případě, neboť část stěžovatelem uplatněných důvodů kasační stížnosti (otázka zákonnosti soudního řízení, při němž se stěžovatel coby žalobce nezúčastnil ústního jednání z důvodu nahlášeného nastoupení do výkonu trestu) nebyla dosud řešena judikaturou Nejvyššího správního soudu.

V souzené věci Nejvyšší správní soud z předmětného správního spisu především zjistil, že řízení o udělení azylu bylo zahájeno dne 27. 12. 2005 na základě žádosti, v níž bylo jako důvod žádosti o azyl uvedeno, že stěžovatel opustil Ukrajinu pro problémy s bývalou manželkou, která v roce 2000 přijala novou víru, začala rozdávat jejich majetek, poté se rozvedli, ale přesto mu kdosi začal dopisy vyhrožovat, aby přijal tutéž víru. V roce 2001 mu někdo zabil psa a ukradl drůbež, proto odjel z Ukrajiny. O azyl žádal proto, že nemůže být v ČR bez dokladů. Totéž vyplývá i z protokolu o pohovoru k důvodům návrhu na zahájení řízení o udělení azylu ze dne 4. 1. 2006. Zde také k uváděným problémům se sektou doplnil, že má v ČR vztah se ženou z Ruska, která s ním čeká dítě.

Žalovaný se rozhodl stěžovateli azyl neudělit svým výše označeným rozhodnutím ze dne 23. 1. 2006, neboť neshledal důvody pro udělení azylu podle § 12 zákona o azylu. Žalovaný vyšel z informací společnosti Č., v nichž se uvádí, že postavení neregistrovaných sekt a církví je na Ukrajině problematické a jsou obvykle pod dohledem ukrajinských státních orgánů. Jednání sekty proti stěžovateli tak žalovaný označil za jednání soukromých osob, proti němuž stěžovatel nepožádal o pomoc státní orgány ve své zemi původu, jejich jednání proto nelze státu původu přičítat. Azylově relevantním důvodem není ani stěžovatelova snaha, aby mohl v ČR žít společně se svou partnerkou, k řešení těchto snah měl stěžovatel použít nástrojů zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců. Žalovaný neshledal ani důvody pro udělení azylu za účelem sloučení rodiny a ve vztahu k možnosti udělení humanitárního azylu uvedl, že nezjistil během řízení důvod hodný zvláštního zřetele ve smyslu § 14 zákona o azylu. Neshledal ani důvod pro konstatování překážky vycestování podle § 91 téhož zákona.

Proti tomuto zamítavému rozhodnutí podal stěžovatel žalobu ke Krajskému soudu v Ostravě. Zde uvedl, že má vážné důvody, pro které se nemůže vrátit do vlasti. Hlavním důvodem je jeho manželka, která je společně se svou sektou odhodlána jej sprovodit ze světa. Pokud je pak v rozhodnutí žalovaného uvedeno, že nepředložil žádné důkazy, reagoval na to stěžovatel řečnickou otázkou, že neví, kde by je vzal.

Krajský soud nechal přeložit stěžovatelovu žalobu do češtiny a zahájil o ní řízení. V něm mu zaslal výzvu podle § 51 odst. 1 s. ř. s., na niž stěžovatel zareagoval podáním ze dne 17. 4. 2006, kde požádal, aby se směl zúčastnit ústního jednání, a znovu poprosil, aby mu soud pomohl dostat se do některého evropského státu, kde by mohl se svou rodinou požádat o ochranu. V reakci na výzvu k účasti na ústním jednání, jež bylo krajským soudem nařízeno na 14. 8. 2006, pak zaslal stěžovatel krajskému soudu přípis nadepsaný „Oznámení o nastoupení výkonu trestu odnětí svobody“, v němž oznámil, že se nařízeného ústního jednání nemůže účastnit, neboť v nejbližší době nastoupí k výkonu trestu odnětí svobody ve věznici v B., což prokázal přiloženou výzvou k nastoupení trestu od Okresního soudu ve Frýdku-Místku. Součástí soudního spisu je i protokol o ústním jednání konaném dne 14. 8. 2006, jehož se zúčastnila zástupkyně žalovaného a tlumočnice a kde byla mimo jiné čtena stěžovatelova omluva z účasti na jednání z důvodu výkonu trestu.

Žalobu poté krajský soud zamítl svým rozsudkem napadeným nyní posuzovanou kasační stížností. V něm uvedl, že ač stěžovatel trval ústním jednání, nakonec svou neúčast omluvil, neboť z důvodu pravomocného odsouzení musel nastoupit výkon trestu odnětí svobody. Protože měl soud dostatek důkazů pro vydání rozhodnutí, jednal a rozhodl v jeho nepřítomnosti. K žalobě samé krajský soud uvedl, že stěžovatel neuplatnil žádné důvody, pro něž by mu azyl podle § 12 zákona o azylu mohl být udělen, když nevyužil prostředky, které mu právní řád jeho vlasti poskytoval k ochraně před náboženskou sektou, jejíž členkou byla jeho manželka. Stěžovatel se neobrátil na policii ani jiné státní orgány,

ani na ombudsmana, jehož kancelář je ve větších ukrajinských městech zřízena právě pro tyto případy. Důvody nebyly ani k udělení humanitárního azylu či překážky vycestování a žalovaný podle krajského soudu správně a důkladně zjistil skutečný stav věci.

Nejvyšší správní soud, poté co zjistil, že kasační stížnost je přípustná a přijatelná, přezkoumal napadený rozsudek Krajského soudu v Ostravě v rozsahu kasační stížnosti a v rámci uplatněných důvodů (§ 109 odst. 2, 3 s. ř. s) a dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

Stěžovatel uplatnil celkem tři stížnostní námitky. Z nich nejzásadnější je tvrzení, že se nemohl dostavit k ústnímu jednání, neboť byl v době jeho konání ve výkonu trestu odnětí svobody, které je také důvodem přijatelnosti kasační stížnosti, neboť Nejvyšší správní soud ještě takovouto situaci ve své rozhodovací činnosti neřešil. V minulosti se tento soud zabýval situací účastníka řízení, který se k soudnímu jednání nedostavil z důvodu výkonu trestu odnětí svobody, pouze za odlišných okolností, kdy byla tato nepřítomnost zapříčiněna opožděním eskorty, a to ve svém rozsudku ze dne 12. 10. 2004, sp. zn. 3 Ads 9/2004 (publ. na www.nssoud.cz), kde uvedl: *„Jestliže se řádně předvolaný účastník vykonávající trest odnětí svobody nedostaví k jednání soudu v důsledku opoždění eskorty, není rozhodnutí soudu ve věci v jeho nepřítomnosti zatíženo vadou dle ustanovení § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.“*

Nyní posuzovaná situace je ovšem poněkud odlišná, a proto se k ní nyní rozhodující senát musí vyjádřit fakticky nezávisle na závěru citovaném výše. Zatímco v onom citovaném rozsudku byla nepřítomnost účastníka řízení zaviněna zpožděním eskorty, tedy fakticky pochybením jiného orgánu moci veřejné, popřípadě vyšší mocí; v nyní řešeném případě byla tato nepřítomnost způsobena jednak skutečností, že stěžovatel nastoupil přede dnem nařízeného ústního jednání do výkonu trestu odnětí svobody, a jednak tím, že krajskému soudu zaslal podání, které krajský soud posoudil jako omluvu z tohoto ústního jednání.

Prvá z těchto skutečností, tedy samotný fakt nástupu do výkonu trestu odnětí svobody, by jistě nemohla být důvodem pro to, aby krajský soud rozhodl bez přítomnosti stěžovatele, který svým přípisem ze 17. 4. 2006 na ústním jednání trval, neboť ústnost jednání není jen obecnou zásadou řízení před krajskými soudy ve správním soudnictví, jak plyne z § 49 a § 51 s. ř. s., ale je i obecnou zásadou řízení před soudy, která je součástí práva na spravedlivý proces podle článku 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (k jeho výkladu viz např. nález Ústavního soudu České republiky ze dne 30. 4. 1996, sp. zn. I. ÚS 2/95, Sb. n. u. ÚS, sv. 5, nál. č. 38), článku 14 odst. 1 věty druhé Mezinárodního paktu o občanských a politických právech ze dne 10. května 1976 (publ. pod č. 120/1976 Sb.) a článku 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (publ. pod č. 209/1992 Sb.), jak bylo toto ustanovení ve vztahu k českým procesním pravidlům vyloženo Evropským soudem pro lidská práva naposledy zejména v rozsudku Exel proti České republice ze dne 5. 7. 2005, stížnost č. 48962/99. Samotný fakt, že byl stěžovatel pro výkon trestu odnětí svobody omezen ve své svobodě pohybu, by tak nemohl jistě vést k tomu, aby byl zbaven i práva na účast při ústním jednání v nyní posuzované věci.

Skutečnost, že krajský soud jednání neodročil a rozhodl bez stěžovatelovy přítomnosti, ovšem neplynula pouze z jeho výkonu trestu odnětí svobody, ale z jeho souběhu s druhou z uváděných skutečností, tedy se zasláním jeho podání označeného jako „Oznámení o nastoupení výkonu trestu odnětí svobody“. Pokud by z tohoto podání jednoznačně vyplývalo, že se jím stěžovatel svého práva na osobní účast při jednání vzdává, byl by postup krajského soudu, tedy neodročení ústního jednání, správný a se zákonem souladný. Nejvyšší

správní soud ovšem při posouzení tohoto stěžovatelova podání zjistil, že jakkoli se jedná o podání značně neformální a jeho nadpis na první pohled naznačuje, že stěžovatel je srozuměn s tím, že jej jeho nástup do výkonu trestu zbavil možnosti účasti na ústním jednání; z jeho obsahu naopak plyne, že stěžovatel na své účasti nadále trval, byť si nebyl vědom procesních prostředků, které by mu ji i v jeho nové životní situaci spjaté s omezením svobody pohybu, pomohly zajistit. Za tohoto stavu věcí nebylo namístě, aby si krajský soud ulehčil svůj procesní postup a věc rozhodl bez odročení ústního jednání, nýbrž bylo jeho úkolem akceptovat stěžovatelovu omluvu z ústního jednání, jednání odročit a tak zajistit, aby mohl být na příští termín ústního jednání eskortován z výkonu trestu odnětí svobody.

Nejvyšší správní soud přitom zohlednil také skutečnost, že stěžovatelova omluva zjevně nebyla motivována snahou zbrzdit průběh řízení, nebyla tedy obstrukčním procesním prostředkem, a proto bylo na místě na ni pohlížet při vědomí právního závěru, který zdejší soud vyslovil ve svém rozsudku ze dne 17. 2. 2005, sp. zn. 2 Afs 5/2005 (publ. pod č. 558/2005 Sb. NSS), v němž v návaznosti na výše rekapitulované záruky práva na přítomnost účastníka při ústním jednání uvedl: *„Odepřít právo osobní účasti na jednání soudu proto lze jen výjimečně; jedním z takových důvodů by mohlo být, pokud účastník řízení či jeho zástupce svým chováním svoji neúčast způsobí a zaviní, a to z důvodů, které nelze omluvit. V těchto intencích je nutno vykládat ustanovení § 50 s. ř. s. – jednání musí být podle tohoto ustanovení odročeno vždy, když existuje důležitý důvod, přičemž za důležitý důvod bude nutno považovat neúčast účastníka nebo jeho zástupce na jednání z omluvitelných důvodů. Soud zde nemá možnost volby a za splnění předpokladu existence důležitého důvodu odročit jednání vždy musí; právě takto a nikoli výlučně za použití gramatického výkladu nutno vykládat slovo „může“, obsažené v tomto ustanovení. ... Zásada bezprostřednosti soudního jednání není v čl. 38 odst. 2 větě první Listiny základních práv a svobod zakotvena samoúčelně – jejím smyslem a účelem je zajistit, aby soud přinejmenším v jedné soudní instanci s účastníkem vešel či mohl vejít (požaduje-li to účastník) v osobní kontakt a aby účastník mohl soudu bezprostředně a přímo sdělit svoji verzi toho, co je předmětem rozhodování, a poukázat na skutečnosti svědčící ve prospěch této verze, a to i v případě, že soud na základě dosud získaných informací z vyjádření účastníků a ze správního spisu má (a třeba i, jak se nakonec ukáže, oprávněně) za to, že účastník soudu žádnou relevantní informaci neposkytne. Uvedená zásada je samozřejmě akceptována v civilním i trestním soudnictví a není důvodu ji v soudnictví správním vytěsňovat. Ostatně mimo jiné právě kvůli důsledné realizaci této zásady byla v roce 2002 přijata nová úprava správního soudnictví a předtím Ústavní soud svými rozhodnutími zasahoval do předchozí právní úpravy, která v původní podobě v některých případech jednání ve věcech správního soudnictví vylučovala pouze na základě posouzení soudem, nikoli za podmínky souhlasu účastníků (viz zejm. nález Ústavního soudu ze dne 24. 9. 1996, sp. zn. Pl. ÚS 18/96, zveřejněný pod č. 269/1996 Sb. a rovněž pod č. 85 ve svazku 6. Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu).“*

Pohledem výše rekapitulovaných záruk práva na osobní účast při ústním jednání, jak byly vyloženy i v jeho dosavadní judikatuře, tak zdejší soud shledal, že postup krajského soudu byl chybný a s tímto právem stěžovatele rozporný. Tato stěžovatelova kasační námitka je proto důvodná.

Co se týče ostatních dvou kasačních námitek, prvou z nich stěžovatel brojí proti způsobu, jakým žalovaný a poté krajský soud posoudili hrozby ze strany náboženské sekty. Za situace, kdy činnost této sekty monitorují státní úřady v jeho zemi původu a stěžovatel se na ně přitom ani neobrátil, dopadá na jeho tvrzení právní závěr obsažený v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 2. 2004, sp. zn. 7 Azs 38/2003 (publ.

na www.nssoud.cz), kde zdejší soud uvedl: *„Za pronásledování ve smyslu § 12 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění zákona č. 2/2002 Sb., je nutno považovat pouze takové ohrožení života či svobody, které je trpěné, podporované či prováděné státní mocí, nikoliv takové negativní jevy, které státní orgány cíleně potírají a čelí jim.“* Problémy s danou sektou tedy skutečně nemohly být přičitatelné stěžovatelově státu původu a nelze je označit za pronásledování ve smyslu § 12 zákona o azylu.

Nedůvodná je pak i jeho poslední námitka, že mu měl být udělen humanitární azyl podle § 14 zákona o azylu, neboť závěr, že citové vazby realizované v ČR nejsou samy o sobě bez dalších okolností důvodem pro udělení humanitárního azylu, potvrdil zdejší soud opakovaně, například ve svém rozsudku ze dne 17. 9. 2003, sp. zn. 4 Azs 6/2003 (publ. pod č. 28/2003 Sb. NSS).

Vzhledem k tomu, že stěžovatelova námitka týkající se neumožnění jeho účasti při ústním jednání tím, že jednání krajského soudu nebylo v reakci na jeho písemnou omluvu odročeno, byla shledána důvodnou, nezbylo Nejvyššímu správnímu soudu než rozsudek krajského soudu zrušit a věc mu vrátit k dalšímu řízení. Řízení před krajským soudem bylo postiženo vadou spočívající v jednání soudu a rozhodnutí ve věci samé za situace, kdy soud měl jednání podle § 50 s. ř. s. odročit, v důsledku toho, že nesprávně vyložil hranice práva stěžovatele na osobní účast při ústním jednání, což je nutno považovat z jeho strany za nesprávné posouzení právní otázky [§ 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.]

Zruší-li Nejvyšší správní soud rozhodnutí krajského soudu a vrátí-li mu věc k dalšímu řízení, je krajský soud vázán právním názorem vysloveným Nejvyšším správním soudem ve zrušovacím rozhodnutí (§ 110 odst. 3 s. ř. s.). V takovém případě rovněž krajský soud rozhodne v novém rozhodnutí i o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 11. července 2007

JUDr. Miluše Došková
předsedkyně senátu